

*Л.А. Іванченко,
Л.Г. Проценко*

МЕТРИЧНІ КНИГИ с. ДУБОВИЧІ: ЖИТТЯ, ПОСТАТІ, СТАТИСТИКА

У публікації оглядово представлено відомості з метричних книг Різдва-Богородицької церкви с. Дубовичі, з фондів архівних установ Сумської та Чернігівської областей. У зібранні документів зафіксовано записи актів цивільного стану за період 1793–1911 рр., які надають можливість реконструкції епізодів повсякденного буття, соціального складу населення та родинних зв'язків через традиції хрещення чи вінчання. Реєстр проведення церковних обрядів надає змогу розширити розуміння сімейних взаємин, що ставали підґрунтям акумуляції та формування ментальності громади. Завдяки переліку прізвищ є перспектива прослідкувати генеалогічний зв'язок родин, що нині мешкають в селі і складають основний фонд дубовицьких фамілій з багатомірковою історією. Висвітлений матеріал є складовою історичних досліджень с. Дубовичі.

Ключові слова: Дубовичі, метричні книги, Гусаковський, Дівович, Ендржівська, Карпека, Кочубей, Мажуга, Уманець, Філонович.

Метричні книги – специфічний вид історичних документів, в яких фіксувались локальні відомості – показники про народження, шлюб та смерть парафії чи населеного пункту, якщо в ньому функціонувала лише одна церква. Як історичне джерело метричні книги містять величезний інформативний масив, що дає змогу дослідникам вивчати різні аспекти з історії, генеалогії, демографії, медицини, соціології, статистики, суспільствознавства тощо.

На сьогодні важливість статті полягає в оприлюдненні фрагментів з наявних записів метричних книг Різдва-Богородицької церкви с. Дубовичі. Уперше висвітлена інформація поповнить місцевий біографічний архів ретроспективної документації новими іменами, що важливо в краєзнавчих розвідках. Дані відомості сприятимуть відтворенню умов повсякденного життя і стосунків людей в суспільному середовищі, чинників класового розшарування сільського осередку, відносин з близькими, родинні зв'язки через традиції хрещення чи вінчання когось із представників родини, сімейних зв'язків і «шлюбних стратегій» представників багатьох поколінь місцевих родів. Побіжно ця інформація допоможе розширити розуміння сімейно-родинних взаємин, що ставали підґрунтям акумуляції та формування ментальності громади, зокрема, впливів громадсько-політичних та соціально-культурних відносин загалом, адже роль людини в суспільстві визначається не лише її біологічною особливістю.

Водночас, метричні книги – джерело родовідної інформації, що також відображає динаміку мешканців парафії: народжуваність, смертність, міграційні процеси (через шлюбний зв'язок, переїзд батьків, родичів тощо). Сумна статистика з третьої частини представлених рукописних книг розкриває наслідки епідемії дитячих хвороб, через які зникали цілі фамілії/роди.

Термін «метрика» походить від латинського «*matricula*», що означає реєстр, каталог, список осіб. Облік населення в римо-католицькій церкві введено рішенням Тридентського собору 1545–1563 рр. [30, с. 26]. Ініціатива започаткування метричних книг на теренах України належить митропо-

литу Петру Могилі (1596–1947). У 1627 р. його було обрано архімандритом Києво-Печерського монастиря. Як вірний син церкви, він дбав про гідність людини, поліпшення дисципліни і моралі серед священства. Як «муж вчений», піклувався про освіту. Як прогресивний діяч, поступово вводив реформи щодо унормування правового становища православ'я, визнання Православної церкви Русі церквами інших світових держав того часу. Його зусиллями урядовано Устав церкви. У 1629 р. перевидано «Літургіон» та інші праці з передмовою П. Могилі, які слугували націєтворчим чинником. У 1632 р. на конвокаційному сеймі у Варшаві його було обрано Митрополитом Київським, Галицьким і всієї Русі. У 1646 р. митрополит видає фундаментальну працю «Требник», яка стає своєрідною енциклопедією православ'я. Там уперше було зазначено про ведення метричних книг [20, с. 370–374]. Та запровадження такого реєстру до початку 70-х років XVII ст. виконувалось стихійно, в поодиноких церковних приходах.

Ідеї Петра Могилі були підтримані митрополитом Антонієм Винницьким (1600–1679), який задля реєстрації природного руху в православних парафіях у 1675 р. видав друкований формуляр «Метрика церковна» [30, с. 29]. Формуляр передбачав записи чотирьох видів: хрещення, вінчання, відспівування та відомості про живих парафіян. Також посібник уміщував методичні поради щодо оформлення метричних книг. Продовжували справу впровадження метричних книг єпископ Йосиф Шумлянський (1643–1708), митрополит Варлаам Ясинський (1627–1707) [32, с. 628].

Метрична книга розраховувалася на рік. Записи велись для всіх соціальних станів. У кожній частині наводились підсумкові показники за місяць, а в кінці книги – статистичні дані за рік. Це надавало можливість священнику володіти відомостями про парафію, її чисельність, рух та, у разі потреби, представити інформацію світській чи церковній владі, що, у свою чергу, дозволяло контролювати суспільне та релігійне життя населених пунктів [22, с. 232].

Дослідникам відомі метричні записи про хрещення 1636–1733 рр. у львівській вірменській парафії [16] та «Прототипонь онома» – метричний запис 1670 р. холмського Богородицького православного братства [2, с. 153], який містив 918 метричних актів, ретельно упорядкованих «старшим» Свято-Миколаївського братства Григорієм Сакевичем [16].

14 квітня 1702 р. царем Петром I було видано указ за № 1908, який зобов'язував священників подавати щотижневі метричні звіти в Патріарший Духовний приказ [29, с. 192]. Та до масштабного виконання цю справу було доведено лише через 20 років законодавчим актом під назвою «Духовний регламент». Указаний документ розробив Феофан Прокопович (1861–1736) – український богослов, у певний час – студент, а згодом – ректор Києво-Могилянської академії (1710–1716).

Прокопович був одним з кращих учнів академії, вільно володів грецькою мовою, латиною. Згодом студіювався за кордоном, проживав у Римі. Задля досліджень і «вивчення життя» пішки подорожував Францією, Німеччиною,

Швейцарією. Достеменно розумівся в різних конфесіях – християнах східного і західного обряду, реформаторстві, протестантизмі. Досконало знав право, теологію, філософію, логіку, астрономію, математику, фізику. Був визначним діячем своєї епохи. На запрошення імператора у 1716 р. переїхав до Петербурга [20, с. 444]. На замовлення Петра I склав «Духовний регламент» – документ, що змінив церковну політику зокрема і державну загалом, адже увів верховенство світської влади над церковною.

Отже, ведення метричних книг опинилося під жорстким контролем російської бюрократії і перетворилося на джерело проведення фіскальної політики – збору податків, рекрутської повинності. Таким чином, метричні книги стали юридичним документом, в якому збирали відомості про кількісний склад та соціальний стан населення, демографічні показники тощо. Їх заповнення було обов'язком духовенства, до якого належали священники, диякони, псаломщики. Тому записи мали погрішності внаслідок недосконалості знань, графологічних вад. Один запис в книзі затверджувався трьома підписами служителів церкви – парафіяльного священника, диякона і псаломщика, який, зазвичай, і виконував обов'язки писаря. Завершений рукопис засвідчував благочинний церковної округи.

Метричні записи велись у двох примірниках. Один залишався у парафії, а копію здавали в консисторію в кінці календарного року [31, с. 18]. У 1806 р. уперше видали друковані формуляри для метричних книг – розграфлені сторінки на гербовому папері з філігранями, з віддрукованими табличними заголовками. Право випускати метричні бланки було надано лише одній друкарні – Московській Синодальній. У 1825 р. консисторському тому метричних записів надається статус оригінального, а парафіяльний визнано копією. Час від часу вносились удосконалення щодо записів та ведення метричних книг. Скасування ведення метричних книг відбулося на початку ХХ ст., коли більшовики затвердили «Закон про акти громадянського стану» [21].

В силу різних історичних подій і обставин метричні списки с. Дубовичі збережені в невеликій кількості. У добу козацтва поселення входило до складу Глухівської сотні. У 1736 р. тут був дерев'яний храм Архістратига Михаїла. Служив у ньому священник Іван Руновський [18, с. 305]. В результаті адміністративних змін і поділів с. Дубовичі потрапило у підпорядкування Новгород-Сіверського намісництва [1]. У 1777 р. у селі побудували нову кам'яну церкву Різдва Богородиці з приділом Архангела Михаїла [28, с. 6].

1802 року Дубовичі увійшли до Глухівського повіту Чернігівської губернії, а далі підпорядковувалися Тулиголівській, згодом Ярославській округі Глухівського повіту Чернігівської губернії. В 1920-х роках, за наказом більшовицької влади, після закриття Різдва-Богородицького храму його начиння і майно перейшло в розпорядження місцевої адміністрації – сільської ради [14]. Невдовзі все було вивезено в повітове місто Глухів.

Як зазначалось раніше, один екземпляр метричних списків передавали до єпархіального управління, яке, усу-

переч адміністративним поділам, до певного часу залишалось незмінним для Дубовичів – Чернігівська духовна консисторія. Після утворення 10 січня 1939 р. Сумської області [19, с. 9] частина метричних книг Різдва-Богородицької церкви с. Дубовичі потрапила до обласного архіву. Більш ранні записи знаходяться у обласному архіві Чернігівської області. Окремі фоліанти втрачені. У даній публікації представлено вибірку з метричних списків с. Дубовичі за 1793, 1825, 1843, 1844, 1896, 1901, 1903–1905, 1907, 1909, 1911 роки. Такий виклад зумовлений інформативною наповненістю книг, згадкою в записях визначних осіб.

Як бачимо, в переліку метричних списків ХVIII ст. наявний лише один том. Для порівняльного аналізу подаємо відомості про кількість парафіян с. Дубовичі, віднайдені в друкованих джерелах:

- в 1750 р. – 1169 осіб: 589 чол. і 580 жін.;
- в 1770 р. – 1298 осіб: 654 чол. і 644 жін.;
- в 1790 р. – 1550 осіб: 782 чол. і 768 жін.;
- в 1819 р. – 2030 осіб: 1012 чол. і 1018 жін.;
- в 1830 р. – 2151 осіб: 1065 чол. і 1086 жін.;
- в 1850 р. – 2238 осіб: 1118 чол. і 1120 жін.;
- в 1860 р. – 2541 осіб: 1272 чол. і 1269 жін. [18, с. 310].

У поданій вище статистиці прослідковується збільшення кількості населення за 110 років майже удвічі.

Найдавнішим фоліантом, віднайденим на сьогодні, є списки парафіян, датовані кінцем ХVIII ст. [15, арк. 33–38]. На жаль, ні в одному з розділів метричних записів за 1793 р. не указано після імені по батькові, що ускладнює генеалогічні пошуки. Та сам факт збереженості зазначеного документа надає можливість скласти перелік найдавніших родів за прізвищами. Так, у книзі записано 384 мешканця с. Дубовичі. Населення поділено за наступними станами: дворяни, духовенство, військові, козаки, кріпосні селяни. До духовенства належали священник Василь Піскарський та диякон Яків Барановський, які вели записи в представленому документі. Завіряв хартію ієрей Максим Федорович.

Військові козацької старшини мали дворянське звання. Такими були полковий суддя Д(з)івович Олексій Данилович, полковий осавул Карлека [15, арк. 34], канцелярист Уманець [15, арк. 34], військовий товариш Філонович [15, арк. 34], карабінер Матвій Сердюк [15, арк. 37 об.], військовий канцелярист Іван Гаврилович Огієвський, який одружився вдруге з донькою полкового судді Дівовича – Пелагеєю [15, арк. 36]. Варто наголосити, що природні ресурси села (родючі ґрунти, ліси, річка) сприяли розвитку промислів, сільського господарства й відпочинку. У ХVII–ХХ ст. тут проживали поколіннями сім'ї, згадки про яких зафіксовано в різних історичних джерелах і метричних книгах.

Брати Дівовичі були вихованцями Києво-Могилянської академії, входили до складу Новгород-Сіверського патріотичного гуртка, сповідували ідеї автономізму. Олекса Данилович – канцелярист Генеральної військової канцелярії (1756–1762), сотник Почепської сотні (з 1763), полковий суддя Стародубського полку (1769–1783). У 1751 р. О. Дівович зробив так звану українську

редакцію на твір Г. Покаса «Описание о Малой России» з резолюцією: «...не только собственно для себе, но ради всех, кто бы ни пожелалъ сихъ гисторій ползоваться». Семен Данилович Дівович – автор політичного памфлету «Розмова Великої Росії з Малоросією» (1762) [20, с. 182].

Хутір Карпиківка, в околицях Дубовичів належав родині Карпек, про яких розлого описано в енциклопедично-довідковій літературі [20, с. 461; 21, с. 331–332; 33, с. 6]. До 1933 р. на хуторі проживав один із представників дворянського роду Уманців [26, с. 84] – художник Микола Сергійович (1860–1933) [27, с. 277]. Понад річкою біля лісу простягалась Філонівка – так значиться одна з дубовицьких вулиць, назва якої говорить сама за себе [26, с. 67]. На ній і досі проживають сім'ї з прізвищем «Філонович».

У зазначеному метричному томі згадується 37 козацьких прізвищ. Ономастичні дослідження в цій частині потребують окремого вивчення та аналізу.

За статистикою у 1793 р. в Дубовичах народилось 67 душ (38 хл. і 29 дівч.), одружилось 15 пар, померло 59 осіб (36 чол. і 23 жін.), з них – 18 дітей до 10 років, 10 душ – по старості).

Згідно церковних книг за 1843 р. [3] метричні записи затверджено благочинним священником з м. Глухова Григорієм Базилевичем. У метриках зареєстровано понад 400 громадян. За соціальним станом мешканці села поділені на п'ять категорій: дворяни, духовенство, солдати, козаки, кріпаки. Дворянство було представлене таємним радником Василем Васильовичем Кочубеєм, Климентом Андрійовичем Раєвським, вдовою таємного радника Оленою Василівною Маюровою, колезьким асесором Іваном Домбровським, поміщицею Марією Федорівною Уманець. Дослідження підписів у метричних книгах дало змогу встановити, що парафіяльним священником у 1843 р. був Афанасій Якимович Винницький, дияконом – Степан Степановський. До духовенства належав стихарний дячок Микола Никифорович Філонович. У 1843 р. народилось 69 осіб (35 хл. і 34 дівч.), одружилось 12 пар, померло 24 людини (17 чол. і 7 жін.).

Із метричних записів 1844 р. [4] з'ясовано, що парафіяльного священника змінив на службі Василь Федорович Липський, а допомагали йому в роботі диякони Стефан Стефановський та Никон Андрійович Сечка. Цінну інформацію про тогочасний стан села знаходимо у спогадах Олександра Федоровича Липського (1824 р. н.) [23]. Він був третім сином диякона с. Ромашкове, що за 6 км від Новгород-Сіверського (від Дубовичів за 75 км). На запрошення брата Василя та його дружини Меланії Степанівни часто приїздив до Дубовичів і спостерігав за життям його мешканців.

У метричній книзі 1844 року до існуючих соціальних станів додалися міщани. Протягом цього року народилось 44 жителі (18 хл. і 26 дівч.), одружилось 13 пар, померла 21 особа (11 чол. і 10 жін.).

З опрацьованих на цей час метричних книг с. Дубовичі зазначених вище років, записи за 1896 р. містять найбільш інформативний матеріал [6]. Усього в документі йде мова про 1184 особу. В соціальних категоріях виділено шостий підрозділ – «міщани». Записи вносили псаломщики Петро

Шеремеревич та Іван Дяченко. Парафіяльним священником значиться Микола Гусаківський. Разом із дружиною він виховав гарних дітей, які продовжили династію священників. Доньки працювали вчительками. Родина опікувалася дитячим будинком в Дубовичах, яким завідувала одна з доньок – Євгенія Миколаївна Гусаківська [17, с. 25].

У томі за 1896 р. згадується коваль Йосип Семенович Мажуга. Його син Данило Йосипович Мажуга (1885–1962) – відомий конструктор-самоук клепаних опалювальних котлів системи «Мажуга» та безнасосної станції для зрошення [19, с. 341]. Його розробку було зареєстровано в Міжнародному бюро патентів. У 1920-х рр. в околицях с. Дубовичі ним була організована експериментальна майстерня, що спеціалізувалась на виробництві парових котлів високого тиску. Обладнання відправляли залізницею на новобудови держави.

Упродовж 1896 р. народилась 181 дитина (94 хл. і 87 дівч.), повінчалось 36 пар. Найбільше шлюбів (13) зареєстровано в травні місяці. Середній вік подружжя складав 21,3 р. для чоловіків, 20,7 р. – для жінок. Чотири пари створили сім'ю вдруге і втретє. Найстаршим за віком стало подружжя 58-річного чоловіка з 59-річною жінкою. Всього одружилось 205 осіб.

За 1896 р. померло 106 осіб (56 чол. і 50 жін.), з них «по старості» лише 18. Смертність дітей до 1 р. становила аж 40 душ. Зокрема, згубною для родини Мокрогуз стала епідемія дифтериту – в той рік померло шестеро дітей. Надалі це прізвище зникло зі списків народжених Різдво-Богородицької церкви с. Дубовичі.

У метричній книзі за 1897 р. [7] зафіксований наступний соціальний поділ сільських мешканців: дворяни, духовенство, міщани, козаки, державні селяни, селяни-власники, запасні унтерофіцери, запасні солдати та їх дружини, відставні солдати й унтерофіцери, діти солдатські та діти відставних солдатів. Число померлих склало 50 душ (30 чол. і 20 жін.), з них – 25 дітей до 10 років. У цьому році одружилось лише 19 пар, але народилось 147 дітей (80 хл. і 67 дівч.).

1901 року [8] прихожан поділено на п'ять станів: дворяни, духовенство, козаки, селяни-власники, міщани. До духовенства увійшли о. Микола Гусаківський із родиною, диякон Артемон Мілавідович, псаломщик Іван Дяченко. У переліку соціальних груп з'явилися нові прізвища – колезький реєстратор діловод 19-го стрілецького полку Віктор Забела та донька надвірного радника Олександра Петрівна Неровня. Цього року народилось 70 хлопчиків і 50 дівчаток, двоє немовлят позашлюбних, одну дитину підкинули. У Різдво-Богородицькій церкві хрестили дітей мешканці інших парафій та губерній – Подільської, Волинської, Тульської, Полтавської. До шлюбних реєстрів було внесено 31 пару, з них другий раз одружилось 2. Померло 94 жителі, смертність дітей до 10 років склала 63 особи. Причиною тому були інфекційні хвороби, серед яких переважали дифтерит, скарлатина, круп, коклюш. Потребує з'ясування запис: «у віці 96 років помер дрібний землевласник Захарій Михайлович Луста, селянин с. Петрівка Козелецького повіту, поховано на сільському кладовищі» [8, арк. 317]. Аналіз кількох томів метричних книг дав можливість встанови-

ти, що в Дубовичах проживала родина на прізвище Луста, оскільки один з її представників одружився на дубовичанці. Ймовірно покійний був членом цієї родини.

1903 року [9] у Дубовичах зафіксовані такі соціальні стани, як дворяни, духовенство, міщани, козаки, державні селяни, селяни-власники. Серед дворян зазначені Тетяна Іванівна Драгневич, Олена Григорівна Василенко, Євдокія Петрівна Забіла, Олена Йосипівна Сосницька з доньками Марією та Юлією, Олексій Дмитрович Філонович. Позначений і почесний мешканець містечка, «вчитель земської народної школи Пушенко Федір Іванович». Протягом цього року народилось 168 осіб (89 хл. і 79 дівч.), 1 позашлюбна дитина. Усього одружилось 29 пар, з них другим шлюбом – 5.

За метричною книгою 1904 р. [11] у Дубовичах проживали дворяни, духовенство, міщани, козаки, державні селяни, селяни-власники. З'явилися нові прізвища дворян: Катерина Анатоліївна Мерц, Анна Михайлівна Ендржиєвська. Цього року народилось 139 душ (77 хл. і 62 дівч.), поза шлюбом – 3, до церкви підкинули одну дитину. Утворилась 31 пара; другим шлюбом побралось 3 пари. Померло 83 особи: 48 чоловіків і 35 жінок, з-поміж них – 51 дитина віком до 10 років.

У підсумку трьох частин метричних списків за 1905 р. [5] нараховано 1185 чоловік. Зафіксовано кілька нових осіб: почесний громадянин, земський фельдшер Михайло Васильович Білявський, дворянка Єфросинія Іванівна Ендржиєвська. Народилось 173 особи – 87 хл. і 86 дівч., поза шлюбом – 3 дитини. Повінчалися 33 пари, вдруге – 3 чоловіки та 1 жінка, втретє – ще одна жінка. Помер 81 житель – 44 чол. і 37 жін., з них – 5 інородних і 53 дитини віком до 10 років.

У метричному томі за 1907 р. [10] зафіксовано найбільш чисельну родину міщан Зябловських. У стані дворян зазначена Віра Микитівна Снежкіна. За рік народилось 176 дітей (94 хл. і 82 дівч.) і зросла до 9-ти немовлят кількість позашлюбних дітей. «Врожайним» був рік на одружені пари – 35. У цей рік померло 88 осіб – 50 чол. і 38 жін., серед яких – 53 дитини віком до 10 років. Записи робив диякон Петро Серединський.

За 1909 р. [12] у книгах з метричними відомостями поміж дворян фігурує Микола Сергійович Уманець, урядник унтер-офіцер гвардії Григорій Григорович Царик. Населення поповнилось на 130 осіб (64 хл. і 66 дівч.), шестеро дітей народилися поза шлюбом. За церковним обрядом стали під вінець 22 пари. Протягом року померла 51 людина (28 чол. і 23 жін.), а також 28 дітей віком до 10 років. Записи вносив штатний диякон Григорій Захвалинський.

У 1911 р. [13] священником у Дубовичах був о. Олександр Смоличев, дияконами – Григорій Захвалинський, Іван Тичинкін, псаломщиком – Діонісій Дяченко. Родини місцевих жителів охрестили 148 діток (81 хл. і 67 дівч.). Прийняли хрещення й шестеро позашлюбних новонароджених. Повінчалися 32 пари. Самий поважний вік жениха склав 56 років, молодиці – 43 роки. Упокоїлось 84 особи (34 чол. і 50 жін.), 33 дитини віком до 2-х років. Вбитим значиться 49-річний міщанин Герасим Андрійович Єрмоленко [13, арк. 69].

Загалом, порівнюючи статистику метричних книг із

сучасними записами громадянського стану, маємо нагоду проінформувати, що жителькою найповажнішого віку с. Дубовичі є Проценко Ганна Романівна – мати одного з авторів даної публікації. Станом на 31 грудня 2019 р. в Дубовичах налічується 822 особи (438 чол. і 384 жін.), народилось 3-є дітей (2 дів. 1 хл.), померло 19 душ (13 жін. 6 чол.).

На сьогоднішній день триває вивчення наявних в архівах метричних книг с. Дубовичі. Вони є одним із важливих джерел збагачення історичних відомостей про цей населений пункт. Цінною писемною пам'яткою нарративної інформації про Дубовичі і життя його громади є церковний літопис Різдво-Богородицької церкви, адже там міститься не лише статистика та опис церковного майна, а й відомості про кліматичні умови, ґрунти, сільськогосподарські промисли, побут, надзвичайні події, події державного масштабу (війни, епідемії) та ін. Вони теж чекають детального опрацювання та оприлюднення та, зі свого боку, доповнять базу історичних джерел Сіверщини.

ДЖЕРЕЛА

1. Map of Novhorod-Siverskyi Namestnichestvo 1796 (small atlas). URL <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=15092790> (дата звернення 10.01.2020).
2. Голубовский П. Русская православная старина въ Замостье. Магистра священника Александра Будиловича. Издание холмскаго св. Богородицкаго братства. Варшава. 1886 г. *Киевская старина*, Т. XVI, сент. Киев : тип. А. Давыдовскаго. 760+19+59 с.
3. Державний архів Сумської області (далі ДАСО), ф. 624, оп. 1, спр. 34, арк. 498–544.
4. ДАСО, ф. 634, оп. 1, спр. 35, арк. 556–593.
5. ДАСО, ф. 1190, оп. 1, спр. 5, арк. 519–595.
6. ДАСО, ф. 1190, оп. 1, спр. 14, арк. 593–672.
7. ДАСО, ф. 1190, оп. 1, спр. 16, арк. 335–395.
8. ДАСО, ф. 1190, оп. 1, спр. 22, арк. 265–331.
9. ДАСО, ф. 1190, оп. 1, спр. 27, арк. 317–383.
10. ДАСО, ф. 1190, оп. 1, спр. 28, арк. 897–974.
11. ДАСО, ф. 1190, оп. 1, спр. 30, арк. 127–196.
12. ДАСО, ф. 1190, оп. 3, спр. 47, арк. 1–59.
13. ДАСО, ф. 1190, оп. 3, спр. 99, арк. 1–74.
14. ДАСО, ф. Р-3131, оп. 3, спр. 187, арк. 15.
15. Державний архів Чернігівської області, ф. 712, оп. 1, спр. 168, арк. 133–138.
16. До історії появи і поширення метричних книг на українських землях. URL <https://rodovody.com.ua/index.php/uk/ua-articles/101-istorija-metryk> (дата звернення : 10.01.2019).
17. *Журнали Глуховського уездного земського собрания* 1904 года а) XL очередной сессии съ 29 сентября по 7 октября. Глуховь : тип. А.К. Нестерова, 1904 г. 217 с.
18. Историко-статистическое описание Черниговской епархии. Кн. 7. Чернигов. Черн. губ. тип., 1873. 439 с.
19. Історія міст і сіл УРСР. В 28 т. Сумська область (під ред. П.Т. Тронька та ін.). Інститут історії Академії наук УРСР. Харків : Поліграфкнига, 1973. 694 с.
20. Києво-Могилянська Академія в іменах і лицах, XVII–XVIII ст.: енциклопедичне видання / упор. З.І.Хижняк; за ред. В.С. Брюховецького. Київ : вид. дім «КМ Академія», 2001. 736 с.
21. Кодекс законів об актах гражданского состояния, брачном, семейном и опекуном праве. Стаття № 818. / Собрание узаконений и распоряжений правительства за 1917–1918 гг. Управление делами Совнаркома СССР. Москва : 1942. С. 1045–1074. URL <http://istmat.info/node/31624> (дата звернення 10.01.2020).
22. Легун Ю.В. Метричні книги як джерело з вивчення селянської генеалогії Правобережної України XIX–XX ст. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова: До 170-річного ювілею*. Серія 6: Іст. науки. Київ : НПУ, 2006. Вип. 3. С. 229–237.
23. Липский А.Ф. Моя автобиография. СПб, 1884. URL <http://www.dostovalov.ru/af1.html> (дата звернення 11.06.2014).
24. Модзалевский В.Л. Малороссийский родословник. Т. 1. А–Д. Киев : Изд. авт. Тип. Т-ва. Г.Л. Фронцкевича, 1908. 519 с.
25. Модзалевский В.Л. Малороссийский родословник. Т. 3. Л–О. Киев : Тип. С.В. Кульженко, 1912. 824 с.
26. Модзалевський В.Л. Малоросійський родословник [упо-

ряд. В.В. Томазов]. Укр. генеал. т-во, НАН України, Ін-т рукопису НБУ ім. В.І. Вернадського [та ін.]. Київ : [б.в.], 1996–2004. Назва обл.: Малоросійський родословник, Т. 5, вип. 2 (ред. Л.А. Дубровина). 1998. 86 с.

27. Національна книга пам'яті жертв голодомору 1932–33 рр. в Україні. Сумська обл. Суми : Вид. Собор, 2008, 920 с.

28. Павлович П. Дубовичи. Имение Варвары Васильевны Кочубей, Глуховского уезда Черниговской губернии. Киев : Тип. Кульженко, 1903. 145 с.

29. Полное Собрание Законов Российской Империи: Собрание первое: С 1649 по 12 дек. 1825 г. 48 т. Т. 4: 1700–1712. СПб. : Тип. П Орд-ния собств. Е. И. В. канцелярии, 1830. 881+3 с.

30. Скочиляс І. Запровадження метричних книг у Київській митрополії (середина XVII–XVIII ст.). *Генеалогічні записки*: [зб.], Нова серія / Ін-т укр. археограф. та джерел-ва ім. М.С. Грушевського НАН України / за ред. А.Б. Гречило. Львів : [б. в.], 2009. С. 26–57

31. Статина Н.В. Динамика формуляра метрических книг 1786–1919 гг. (по архивн. материал.). *Вестник Пермского университета. Российская и зарубежная филология*. 2010, Вып. 4(10). Пермь : 2010. 222 с.

32. Томазов В.В., Мордвинцев В.М. Енциклопедія історії України: Т. 6: Ла–Мі / за ред. В.А. Смолій та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ : Наукова думка, 2009. 790 с.

33. Щербак С. К истории Глуховского дворянства. Москва : 1915. 9 с.

Ivanenko L.A., Protsenko L.H. Metric books of Dubovychi village: life, figures, statistics

The article provides an overview of metric books - historical documents that record local indicators of the birth, marriage, and death of a parish or town. These are metric books of the Church of the Nativity of the Virgin in the village of Dubovychi. These folios are stored in the funds of the archival institutions of Sumy and Chernihiv regions. Metric records record civil acts for the period of 1793–1911. This information provides an opportunity to reconstruct episodes of daily life, social composition of the population and family ties. This is determined through baptism or wedding records. As a historical source, metric books contain a great deal of information, enabling researchers to study various aspects of history, genealogy, demography, medicine, sociology, statistics, social sciences, and more. The publication provides an overview of the history of metric books in Ukraine from the time when Petro Mohyla was a Metropolitan. The constant keeping of metric books was approved by Peter I. The records in metric were made by priests. These were manuscript volumes of two copies, one of which was transmitted to the Spiritual Consistory at the end of the calendar year. Another copy remained in the parish, kept in the church. Subsequently, metric forms began to be printed. This publication is about Metric books in the village of Dubovychi, for the years 1793, 1825, 1843, 1844, 1896, 1901, 1903–1905, 1907, 1909, 1911. This is due to the informative content of the books, the mention in the records of prominent persons. The publication reveals a slice of the social status of the inhabitants of the village of Dubovychi, statistical indicators. Statistics show the dynamics of fertility, the migration picture, sad mortality rates point to epidemics. Brief information is given about some prominent personalities who lived in the village of Dubovychi at different times. The list of surnames gives an opportunity to trace the genealogical link of the families that now reside in the village. These names make up the main fund of the Dubovitsa family names with centuries of history. Illuminated material is part of the historical research of the village of Dubovychi.

Key words: Dubovychi, metric books, Husakovsky, Divovych, Endrzhivyska, Karpek, Kochubei, Mazhuha, Umanets, Filonovych.

REFERENCES

1. Map of Novhorod-Siverskyi Namestnichestvo 1796 (small atlas). Retrieved from <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=15092790>.
2. Holubovskiy, P. (1886). Russkaia pravoslavnaia starina v Zamost'e. Mahystra sviashchennyka Aleksandra Budylovycha. Yzdanie kholmakho sv. Bohorodytskaho bratstva. [Russian Orthodox antiquity in Zamoste. Master Priest Alexander Budilovich. Publishing Holmsky St. Bogoroditskago brotherhood. Warsaw.]. *Kievskaya starina*, pp. 760, 19, 59, vol. XVI. Kiev: typ. A. Davydovskaho. [in Russian].
3. Derzhavnyi arkhiv Sumskoi oblasti (dali DASO), f. 624, op. 1, spr. 34, ark. 498–544. [in Russian].
4. DASO, f. 634, op. 1, spr. 35, ark. 556–593. [in Russian].
5. DASO, f. 1190, op. 1, spr. 5, ark. 519–595. [in Russian].
6. DASO, f. 1190, op. 1, spr. 14, ark. 593–672. [in Russian].
7. DASO, f. 1190, op. 1, spr. 16, ark. 335–395. [in Russian].
8. DASO, f. 1190, op. 1, spr. 22, ark. 265–331. [in Russian].
9. DASO, f. 1190, op. 1, spr. 27, ark. 317–383. [in Russian].
10. DASO, f. 1190, op. 1, spr. 28, ark. 897–974. [in Russian].
11. DASO, f. 1190, op. 1, spr. 30, ark. 127–196. [in Russian].
12. DASO, f. 1190, op. 3, spr. 47, ark. 1–59. [in Russian].
13. DASO, f. 1190, op. 3 spr. 99, ark. 1–74. [in Russian].
14. DASO, f. R-3131, op. 3, spr. 187, ark. 15. [in Russian].

15. Derzhavnyi arkhiv Chernihivskoi oblasti, f. 712, op. 1, spr. 168, ark. 133–138. [in Russian].

16. Do istorii poavy i poshyrennia metrychnykh knyh na ukrainskykh zemliakh [To the history of the appearance and distribution of metric books on Ukrainian lands]. Retrieved from <https://rodovody.com.ua/index.php/uk/ua-articles/101-istorija-metryk> [in Ukrainian].

17. *Zhurnaly Hlukhovskoho uездnogo zemskoho sobranyia 1904 hoda a) XL ocherednoi sessyy s 29 sentiabria po 7 oktiabria*. [Magazines of the Glukhov district zemstvo assembly of 1904 a) XL regular session from September 29 to October 7]. Hlukhov: typ. A.K. Nesterova. [in Russian].

18. *Istoryko-statystycheskoe opysanye Chernyovskoi eparkhyi*. Kn. 7. [Historical and statistical description of the Chernigov diocese. Books 7]. Chernyov: Chernyov hub. typ. 1873. [in Russian].

19. Tron'ko P.T. (1973). *Istoriia mist i sil URSR. V 28 t. Sums'ka oblast'*. [History of cities and villages of the USSR. Sumy region]. (Vol. 28). Instytut istorii Akademii nauk URSR. Kharkiv: Polihrafknyha. [in Ukrainian].

20. Khyzhniak. Z.I. (Comp.), Briukhovetskoho V.S. (Ed.) (2001). *Kyievo-Mohylianska akademiia v imenakh i lytsiakh, XVII–XVIII st.: entsyklopedyчне vydannya [Kyiv-Mohyla Academy in names and persons, XVII–XVIII centuries: encyclopedic publication]*. Kyiv: vyd. dim «KM Akademiia». [in Ukrainian].

21. Kodeks zakonov ob aktakh hrahdanskoho sostoiannya, brachnom, semeinom i opekunskom prave. Statia № 818. (1942). [Code of laws on acts of civil status, marriage, family and guardianship law.]. *Sobranie uzakoneniy i rasporyazheniy pravitel'stva za 1917–1918 hh. Upravlenie delami Sovnarkoma SSSR*, pp. 1045–1074. Moscow. Retrieved from <http://istmat.info/node/31624> [in Russian].

22. Lehun, Yu.V. (2006). *Metrychni knyhy, yak dzherelo z vyvchennia selianskoi henealohii Pravoberezhnoi Ukrainy 19–20 st.* [Metric books as a source for the study of peasant genealogy of Right-Bank Ukraine 19th–20th centuries]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho Pedahohichnoho Universytetu im. M.P. Drahomanova: Do 170-richnoho yuvileiu*. Seriya 6: Istorychni nauky. issue. 3, pp. 229–237. Kyiv: NPU. [in Ukrainian].

23. Lypskyi, A.F. (1884). *Moia avtobyohrafiya*. [My autobiography]. St. Petersburg. Retrieved from <http://www.dostovalov.ru/af1.html> [in Russian].

24. Modzalevskiy V.L. (1908). *Malorossyiskiy rodoslovnny. [Littlerussian genealogy]*. (Vol. 1, A-D). Kiev: Yzd. avt. Typ. T-va. G.L. Frontskevycha. [in Russian].

25. Modzalevskiy V.L. (1912). *Malorossyiskiy rodoslovnny [Littlerussian genealogy]*. (Vol. 3, L-O). Kiev: Typ. S.V. Kulzhenko. [in Russian].

26. Modzalevskiy V.L., Tomazov V.V. (Comp.), Dubrovina L.A. (Ed.). (1998). *Malorossyiskiy rodoslovnny. [Littlerussian genealogy]*. Ukr. henealoh.to-vo; NAN Ukrainy; In-t rukopysu NBU im. V. Vernadskoho; In-t ukr. arkhеоhrafii ta dzhereloznavstva im. M. Hrushevskoho; In-t istorii Ukrainy. Vol. 5, issue 2. Kyiv. [in Russian].

27. Natsionalna knyha pamiati zhertv holodomoru 1932–33rr, v Ukraini. Sumska obl. [National Book of Remembrance for the Victims of the 1932–33 Famine in Ukraine. Sumy region]. (2008). Sumy: Vyd. Sobor. [in Ukrainian].

28. Pavlovych, P. (1903). *Dubovichi. Imenie Varvary Vasyl'evny Kochubei, Hlukhovskoho uезда Chernihovskoy hubernii. [Dubovichi. The estate of Varvara Vasilievna Kochubei, Glukhov district, Chernihiv province]*. Kyiv: Typ. Kulzhenko. [in Russian].

29. *Polnoe Sobranie Zakonov Rossiyskoii Imperii: Sobranie pervoe: S 1649 po 12 dek. 1825 h. 48 t. T. 4: 1700–1712. [Complete Collection of Laws of the Russian Empire: First Collection: From 1649 to Dec 12. 1825, 48 vol. T. 4: 1700–1712]*. St. Petersburg : Typ. II Otd-nyia sobstv. E. Y. V. kantselyarii. (1830). [in Russian].

30. Ckochylias, I. (2009). *Zaprovadzhennia metrychnykh knyh u kyivskiy mytropolii (sередyna XVII–XVIII st.)*. [Introduction of the metric books in the Metropolitanate of Kiev (mid XVII–XVIII cent.)]. *Henealohichni zapysky*: [zb.], Nova seriya, pp. 26–57. Lviv: [b. v.]. [in Ukrainian].

31. Statina, N.V. (2010). *Dynamika formuliara metrycheskikh knih 1786–1919 hh. (po arkhivnym materialam)* [The dynamics of the metric book form 1786–1919 (according to archival material.)] *Vestnik Permskoho universiteta. Rossyiskaia i zarubezhnaia filohiya*, issue 4(10). Perm'. [in Russian].

32. Tomazov, V.V., Mordvintsev, V.M. (2009). *Entsyklopediia istorii Ukrainy. [Encyclopedia of the History of Ukraine]*. NAN Ukrainy. Instytut istorii Ukrainy. Volume 6: La – Mi. Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian].

33. Shcherbak, S. (1915). *K istorii Hlukhovskoho dvorianstva. [To the history of the Glukhov nobility]*. Moscow. [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 23.02.2020 р.
Рекомендована до друку 10.03.2020 р.

